

и същност. Втората възможност за по-голяма част от общата история на ромите е била трудно реализирана в действителност. По-точно, тя е имала място в живота на ромите предимно в системата на семейните фондове (и то при положение, че не се взема под внимание начинът и мащабът на тяхното формиране), докато в системата на обществените и наследствените фондове тя е била като цяло встрани от живота на ромите.* Едва в новата и най-новата история на човечеството ромите навлизат в производството и системната трудово-професионална реализация, гарантираща им съществуване след пенсиониране. Що се касае до третата и четвъртата възможности за съществуване, то те се лансират като типично присъщи за ромите във всички отрязъци от тяхната история.

Формираната нагласа за оценяване на ромите предимно като хора, които се препитават от просия и кражба, налага една бариера пред взаимоотношенията им с останалото население. В миналото тази бариера е била обект-предмет на обичайно-правова и държавно-правна регламентация, а в наше време тя функционира по силата на историческата инерция и традиция. Именно този тотален негативизъм в оценяването на ромите обяснява и някои особени версии, които те лансират за самите себе си. От една страна, немалко роми твърдят, че те са дали на човечеството, особено в Европа немалко трудово-професионални знания, умения и открития, че върху основата на тяхната трудово-професионална реализация се гради богатството на народите и страните, сред които те живеят и работят, и. т. н. От друга страна, немалко роми лансират своя "философия на оправданието" за присъствието на просията и кражбата в тяхното битие. Според тях, чрез просия и кражба ромите си възвръщат част от онова материално богатство, което техните деди и прадеди са създали и създават в една или друга страна, сред един или друг народ.

* В преходните условия днес обаче е налице една съвсем осезаема и прогресираща тенденция: стремежи и опити на циганите максимално (по позволен или непозволен начин) да се възползват от възможностите, които социалните фондове им осигуряват, без да се опитват да търсят и упражняват някакво занятие.